

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Priorytety w normalizacji ICT na jednolitym rynku cyfrowym”

(COM(2016) 176 final)

(2016/C 487/15)

Sprawozdawca: **Gundars STRAUTMANIS**

Wniosek o konsultację:	Komisja Europejska, 19.4.2016
Podstawa prawna:	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna:	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję:	7.9.2016
Data przyjęcia na sesji plenarnej:	21.9.2016
Sesja plenarna nr:	519
Wynik głosowania	159/1/3
(za/przeciw/wstrzymało się):	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. **EKES ogólnie rzecz biorąc z zadowoleniem przyjmuje** opracowany przez Komisję dokument, ponieważ ustanawia on punkt wyjścia dla planów i inicjatyw, które będą sprzyjały normalizacji ICT. Określono w nim priorytetowe dziedziny oraz podstawowe działania wraz z harmonogramem (planem działania).

1.2. **Komitet jest przekonany**, że normalizacja powinna przyczynić się do zwiększenia wartości dodanej, zapewnienia zatrudnienia we wszystkich dziedzinach i poprawy dobrobytu społeczeństwa jako całości. Jest zatem szczególnie istotne, aby określić priorytetowe dziedziny, w których normalizacja ma zostać przeprowadzona, w tym w sektorze technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), aby rozwiązać te kwestie, które mają istotne znaczenie dla wszystkich. Dowodzi to, że wniosek Komisji jest rzeczywiście konieczny, a także wyraźnie pokazuje, dlaczego sporządzenie tego dokumentu jest kluczowe dla dalszej normalizacji ICT, a co za tym idzie, dla rozwoju jednolitego rynku cyfrowego.

1.3. **EKES pragnie przedstawić szereg zaleceń**, które mogą przyczynić się do dalszych ulepszeń komunikatów Komisji oraz innych sporządzonych przez nią dokumentów towarzyszących.

1.3.1. Zalecenie nr 1

EKES zaleca, by w przyszłych komunikatach oraz innych powiązanych dokumentach Komisja informowała wszystkie zainteresowane strony o konieczności przyjęcia zrównoważonego podejścia do normalizacji ICT: pojawia się tu kwestia norm jako czynnika ograniczającego kreatywność.

1.3.2. Zalecenie nr 2

EKES zaleca, by dokładano starań, aby zapewnić spójność między priorytetowymi obszarami w normalizacji ICT, które zostały różnie określone w komunikacie Komisji oraz w rocznym kroczącym planie działań na rzecz normalizacji ICT. W celu zapewnienia spójności między różnymi dokumentami i wszystkimi wzajemnie powiązаныmi tekstami należy stosować ujednoliconą terminologię.

1.3.3. Zalecenie nr 3

Biorąc pod uwagę, jak ważne jest ustalenie priorytetów w zakresie normalizacji ICT, **EKES zaleca**, by przedstawiono więcej informacji na temat uzasadnienia, metodologii i skutków wyboru priorytetowych obszarów.

1.3.4. Zalecenie nr 4

W trosce o to, by wszystkie zainteresowane strony były lepiej informowane o wdrażaniu komunikatu Komisji i jego spójnym charakterze, **EKES zaleca** rozpowszechnianie informacji o powtarzających się działaniach stanowiących uzupełnienie lub kontynuację prac wszczętych w następstwie dokumentu Komisji.

1.3.5. Zalecenie nr 5

Aby wszystkie zaangażowane strony miały pewność, że przy opracowaniu komunikatu Komisja wyszła poza kwestie związane bezpośrednio z priorytetami w normalizacji ICT i oceniła również wpływ tych priorytetów na różne kwestie społeczne (zob. art. 11 TFUE), **EKES zaleca**, by przyszłe komunikaty Komisji zawierały szczegółowe informacje na temat udziału różnych zainteresowanych stron i społecznych konsekwencji jej podejścia w dziedzinie normalizacji ICT, które już wpływa na całe społeczeństwo.

1.4. Wyrażając ogólne poparcie dla komunikatu Komisji, **EKES sugeruje jednakże** aby rozważyć:

- czy komunikat pod względem formalnym wystarczy do osiągnięcia opisanych celów, przykładowo do zajęcia „przodującej pozycji”, czy też należy skorzystać z form dających większe możliwości działania i podejmowania decyzji,
- czy nie należy ponownie przeanalizować pojęcia „przodującej pozycji” i czy komunikat Komisji nie powinien kłaść nacisku na partnerską współpracę ze światowymi organizacjami normalizacyjnymi raczej niż kierować się zasadami konkurencji, zważywszy że w większości mamy takie same potrzeby wykraczające poza granice UE.

2. Wstęp

2.1. W dniu 19 kwietnia 2016 r. Komisja Europejska przyjęła komunikat skierowany do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Priorytety w normalizacji ICT na jednolitym rynku cyfrowym” (COM(2016) 176 final).

2.2. **Cele** komunikatu Komisji:

- wspieranie i wzmacnianie roli Europy w światowej gospodarce cyfrowej,
- zagwarantowanie, by normy ICT były opracowane w sposób bardziej odpowiadający potrzebom polityki,
- zadbanie o to, aby normy te były dynamiczne, otwarte i ściślej związane z badaniami i innowacjami.

2.3. **Istota** komunikatu Komisji:

- **Wszechstronne podejście strategiczne i polityczne do normalizacji priorytetowych technologii informacyjno-komunikacyjnych.** W komunikacie przedstawiono wszechstronne podejście strategiczne i polityczne do normalizacji priorytetowych technologii informacyjno-komunikacyjnych, które mają zasadnicze znaczenie dla ukończenia tworzenia jednolitego rynku cyfrowego.
- **Sprostanie wyzwaniom związanym z normalizacją ICT.** Dążąc do sprostania wyzwaniom związanym z normalizacją ICT, Komisja zapowiedziała wprowadzenie „zintegrowanego planu normalizacji, aby ustalić i zdefiniować priorytety normalizacji z naciskiem na technologie i dziedziny, które mają fundamentalne znaczenie dla jednolitego rynku cyfrowego”.

2.4. **Kontekst** komunikatu Komisji:

- **Wspólne normy jako podstawa skutecznego jednolitego rynku cyfrowego.** Wspólne normy zapewniają interoperacyjność technologii cyfrowych i są podstawą skutecznego jednolitego rynku cyfrowego. Gwarantują one, że technologie współdziałają ze sobą sprawnie i niezawodnie, zapewniają korzyści skali, sprzyjają badaniom i innowacjom oraz utrzymują otwartość rynków. Natomiast różne normy krajowe mogą znacznie spowalniać innowacje i stawiać przedsiębiorstwa europejskie w niekorzystnej sytuacji w stosunku do reszty świata.

- **Rozporządzenie (UE) nr 1025/2012 w sprawie normalizacji europejskiej.** Niedawne zmiany w unijnej polityce normalizacyjnej zaowocowały przyjęciem rozporządzenia (UE) nr 1025/2012 w sprawie normalizacji europejskiej oraz stworzeniem ram bardziej przejrzystego, wydajnego i skutecznego europejskiego systemu normalizacyjnego dla wszystkich sektorów przemysłu. **Analizowany komunikat opiera się na rozporządzeniu (UE) nr 1025/2012** ⁽¹⁾ i jest związany z planowaną wspólną inicjatywą dotyczącą normalizacji, która jest częścią szerszej strategii jednolitego rynku (COM(2015) 550 final, „Usprawnianie jednolitego rynku: więcej możliwości dla obywateli i przedsiębiorstw”).

2.5. Kluczowe kwestie poruszone w komunikacie Komisji:

- Normy w technologiach informacyjno-komunikacyjnych fundamentem jednolitego rynku cyfrowego
- Opracowywanie norm w zakresie ICT: szybko zmieniający się i pełen wyzwań kontekst międzynarodowy
- Odpowiedź Europy: dwutorowy plan ustalania priorytetów i zapewnienia norm ICT na potrzeby jednolitego rynku cyfrowego
- Pięć priorytetowych dziedzin: elementy składowe opracowywania norm ICT
- Zobowiązanie na wysokim szczeblu do osiągnięcia wyników i zapewnienia przodującej pozycji w dziedzinie norm

3. Przegląd i ogólne uwagi dotyczące treści komunikatu Komisji

3.1. Normy ICT fundamentem jednolitego rynku cyfrowego

3.1.1. W punkcie 1 komunikatu Komisja stwierdza się, że transformacja gospodarki światowej w gospodarkę cyfrową dotyczy wszystkich sektorów przemysłowych i usługowych. Jednocześnie w punkcie 1 przedstawiono ogólne kwestie dotyczące komunikatu, takie jak:

- cel komunikatu,
- charakter komunikatu,
- kontekst komunikatu.

3.2. Opracowywanie norm w zakresie ICT: szybko zmieniający się i pełen wyzwań kontekst międzynarodowy

3.2.1. W punkcie 2 komunikatu Komisji zauważono, że z opracowaniem norm ICT wiąże się kilka nowych wyzwań, które wymagają konkretnego i wyważonego rozwiązania na szczeblu europejskim.

3.2.2. W tekście komunikatu podkreślono, że potencjalnymi konsekwencjami tych wyzwań mogłoby być rozproszenie ograniczonych zasobów, brak efektywności, a w szerszym ujęciu słabienie potencjału innowacyjnego w Europie.

3.3. Odpowiedź Europy: dwutorowy plan ustalania priorytetów i zapewnienia norm ICT na potrzeby jednolitego rynku cyfrowego

3.3.1. W punkcie 3 komunikatu Komisji przedstawiono plan działań priorytetowych dla następnej fali normalizacji technologii w gospodarce cyfrowej.

3.3.2. Zaproponowane przez Komisję podejście:

- 1) w komunikacie określono **listę priorytetowych elementów składających się** na jednolity rynek cyfrowy, wśród których poprawa normalizacji ICT jest najpilniejsza; do listy dołączono zakładane wyniki i harmonogram realizacji;
- 2) Komisja proponuje procedurę na wysokim szczeblu politycznym, która będzie służyć zatwierdzeniu, monitorowaniu i – w razie konieczności – dostosowywaniu wykazu priorytetów. Planuje się, że w procesie tym będzie można korzystać z instrumentów europejskiego systemu normalizacji, a uczestniczyć w nim będzie szereg zainteresowanych stron, zarówno w UE, jak i na szczeblu międzynarodowym.

3.3.3. Obie części tego planu priorytetów będą musiały być realizowane łącznie, aby zapewnić UE pozycję lidera w globalnej gospodarce cyfrowej.

⁽¹⁾ Dz.U. L 316 z 14.11.2012, s. 12.

3.4. Pięć priorytetowych dziedzin: elementy składowe opracowywania norm ICT

3.4.1. W pkt 3.1 komunikatu Komisja określiła pięć obszarów priorytetowych, które stanowią **zasadnicze technologiczne elementy składowe** jednolitego rynku cyfrowego (kolejność wymienionych dziedzin nie ma znaczenia):

- przetwarzanie w chmurze,
- internet rzeczy (IoT),
- łączność 5G,
- technologia (dużych) zbiorów danych,
- bezpieczeństwo cybernetyczne.

3.4.2. Obszary priorytetowe zostały wybrane na podstawie opinii europejskiej wielostronnej platformy ds. normalizacji ICT, która zrzesza przedstawicieli branży, organy ustanawiające normy, rządy i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego.

3.4.3. Transformacja cyfrowa ma znaczący wpływ na różne sektory przemysłu i konsumentów. Wiele ważnych obszarów zastosowań ICT (na przykład e-zdrowie, inteligentne systemy transportowe, inteligentna sieć energetyczna, zaawansowane technologie produkcyjne, inteligentne miasta itp.) opiera się bezpośrednio na pięciu wybranych priorytetach w normalizacji ICT.

3.4.4. **Wybrane priorytety będą uzupełnieniem innych instrumentów normalizacji stosowanych przy wdrażaniu europejskiej polityki w zakresie normalizacji.** Oprócz planowanej wspólnej inicjatywy dotyczącej normalizacji europejskiej, instrumentami tymi są plan działań na rzecz normalizacji ICT oraz roczny program prac Unii.

3.5. Zobowiązanie na wysokim szczeblu do osiągnięcia wyników i zapewnienia przodującej pozycji w dziedzinie norm

3.5.1. W punkcie 3.2 komunikatu Komisji stwierdza się, że samo określenie priorytetów w zakresie norm ICT dla jednolitego rynku cyfrowego nie wystarczy. Sukces zależy od powszechnego zaangażowania w normalizację na wysokim szczeblu wśród zainteresowanych stron: przemysłu, organizacji normalizacyjnych, społeczności naukowej, jak również instytucji UE i organów krajowych.

3.5.2. **Komisja proponuje proces na wysokim szczeblu w celu realizacji priorytetowych działań.** Proces ten będzie opierał się na europejskiej wielostronnej platformie ds. normalizacji, planie działań na rzecz normalizacji ICT oraz rocznym programie prac Unii w zakresie normalizacji europejskiej; będzie on również uzupełnieniem tych mechanizmów służących opracowywaniu norm i osiąganiu wyników w zakresie normalizacji. W swoim komunikacie Komisja opisuje poszczególne elementy procesu i wszystkie związane z nim działania.

4. Uwagi szczegółowe

4.1. Równowaga między normalizacją a kreatywnością

4.1.1. W ujęciu komunikatu Komisji normalizacja nie jest celem samym w sobie, lecz wyłącznie środkiem, którego jednym z celów jest pobudzanie badań naukowych i innowacji w dziedzinie ICT.

4.1.2. Każda norma daje nie tylko możliwości, ale również ustanawia ramy i ograniczenia. Normy mogą sprzyjać rozwojowi, ale mogą go również hamować, w szczególności w sektorach o bardzo szybkim tempie rozwoju, takich jak ICT.

4.1.3. W punkcie 2 komunikatu, zatytułowanym „Opracowywanie norm w zakresie ICT: szybko zmieniający się i pełen wyzwań kontekst międzynarodowy” stwierdza się w odniesieniu do problemów związanych z procesem normalizacji, że „[...] **innowacje może spowalniać** rosnąca złożoność wynikająca z dużej liczby norm, a także różnorodność społeczności technicznych zaangażowanych w tworzenie norm”.

4.1.4. Wyniki konsultacji publicznych („Synopsis report on the public consultation »Standards in the digital single market: setting priorities and ensuring delivery«” – Streszczenie sprawozdania z konsultacji publicznych nt. „Normy mające zastosowanie do jednolitego rynku cyfrowego: ustanowienie priorytetów, zapewnienie wyników”) przedstawiają punkt widzenia zainteresowanych grup podmiotów, takich jak sektor ICT. Sektor ten jest zainteresowany tym, aby proces normalizacji miał charakter oddolny.

4.1.5. Jest oczywiste, że wprowadzenie zbyt rygorystycznych lub przedwczesnych norm może:

- ograniczać kreatywność, co mogłoby opóźnić opracowanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań,
- doprowadzić do sytuacji, w której normy zostały opracowane i zatwierdzone, lecz producenci prowadzą swoją bieżącą działalność według innych „norm”, które sami zdefiniowali.

4.1.6. Oznacza to, że w procesie normalizacji należy uważnie ocenić sytuację w odniesieniu do opracowania, przyjęcia i wdrożenia poszczególnych norm; należy także znaleźć odpowiednią równowagę między normami jako czynnikiem ograniczającym a kreatywnością, czyli pozostawieniem możliwości swobodnego działania przez tworzenie nowych niestandardowych rozwiązań.

4.1.7. *Zalecenie nr 1*

EKES zaleca, by w przyszłych komunikatach oraz innych powiązanych dokumentach Komisja informowała wszystkie zainteresowane strony o konieczności przyjęcia zrównoważonego podejścia do normalizacji ICT: pojawia się tu kwestia norm jako czynnika ograniczającego kreatywność.

4.2. **Brak spójności między priorytetowymi dziedzinami w różnych dokumentach dotyczących normalizacji**

4.2.1. W punkcie 3.1 komunikatu Komisja przedstawia pięć wspomnianych priorytetowych dziedzin dla normalizacji ICT:

- przetwarzanie w chmurze,
- internet rzeczy (IoT),
- **łączność 5G,**
- **bezpieczeństwo cybernetyczne,**
- **technologia (dużych) zbiorów danych.**

4.2.2. Jednocześnie komunikat zawiera odwołania do rocznego kroczącego planu działań na rzecz normalizacji ICT. Poszczególne dziedziny wymienione i opisane w rocznym kroczącym planie działań na rzecz normalizacji ICT na rok 2016 przedstawiono poniżej:

3.5.	Kluczowe czynniki zmian i bezpieczeństwo	95
3.5.1.	Przetwarzanie w chmurze	96
3.5.2.	Informacje sektora publicznego, otwarte dane i duże zbiory danych	101
3.5.3.	e-Administracja	106
3.5.3.1.	DCAT Profil aplikacyjny dla portali danych w Europie	107
3.5.3.2.	Wymiana metadanych dotyczących nadających się do ponownego wykorzystania zasobów interoperacyjności (e-administracja)	107
3.5.3.3.	Podstawowe słownictwo mające ułatwić opracowanie rozwiązań interoperacyjnych	107
3.5.4.	Identyfikacja elektroniczna i usługi zaufania, w tym podpisy elektroniczne	109
3.5.5.	Identyfikacja radiowa (RFID)	112
3.5.6.	Internet rzeczy	114
3.5.7.	Bezpieczeństwo sieci i informacji	120
3.5.8.	e-Prywatność	124
3.5.9.	e-Infrastruktura dla badań naukowych i działalności naukowej wymagającej przetwarzania obliczeniowego	127
3.5.10.	Opracowanie map infrastruktury szerokopasmowej	131
3.5.11.	Ochrona kina cyfrowego	134

4.2.3. Chociaż dwa wspomniane dokumenty – komunikat Komisji i kroczący plan działań na rzecz normalizacji ICT na rok 2016 – są powiązane i wzajemnie się uzupełniają, to stosuje się w nich różną terminologię. W żadnym z tych dwóch dokumentów nie stwarza się powiązań między podobnymi dziedzinami normalizacji.

4.2.4. Zalecenie nr 2

EKES zaleca, by dokładano starań, aby zapewnić spójność między priorytetowymi obszarami w normalizacji ICT, które zostały różnie określone w komunikacie Komisji oraz w rocznym kroczącym planie działań na rzecz normalizacji ICT. W celu zapewnienia spójności między różnymi dokumentami i wszystkimi wzajemnie powiązanymi tekstami należy stosować ujednoliconą terminologię.

4.3. Wybór priorytetów w zakresie normalizacji ICT

4.3.1. W punkcie 3.1 komunikatu Komisji przedstawiono pięć priorytetowych dziedzin dla normalizacji ICT i stwierdzono, że: „Obszary te zostały wybrane w oparciu o opinie europejskiej wielostronnej platformy ds. normalizacji ICT, która zrzesza przedstawicieli branży, organy ustanawiające normy, rządy i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego. **W konsultacjach publicznych potwierdził się powszechny konsensus w zakresie proponowanych priorytetów**”.

4.3.2. Konsultacje publiczne trwały od 23 września 2015 r. do 4 stycznia 2016 r. i objęły 168 uczestników. Wyniki konsultacji przedstawiono w dokumencie pt. **Synopsis report on the public consultation „Standards in the digital single market: setting priorities and ensuring delivery”** („Streszczenie sprawozdania z konsultacji publicznych nt. „Normy mające zastosowanie do jednolitego rynku cyfrowego: ustanowienie priorytetów, zapewnienie wyników”).

4.3.3. Biorąc pod uwagę, że wyniki badania są uwzględniane przy wyborze priorytetowych dziedzin strategii w zakresie ICT, które zostały określone w komunikacie Komisji i dotyczą dużej liczby europejskich przedsiębiorców, stosunkowo niski wskaźnik uczestnictwa (168 respondentów) może wymagać dodatkowych informacji na temat składu struktury respondentów.

4.3.4. Sprawozdanie zawiera informacje na temat grup respondentów ⁽²⁾.

4.3.5. Jak można zauważyć, wielu respondentów należy do różnych organizacji normalizacyjnych. Stosunkowo niewielka jest grupa podmiotów opracowujących innowacje i producentów, którzy są wyczerpani na potrzeby rynku, wyznaczają tendencje rozwoju technologicznego lub podążają za nimi i mają własne plany rozwojowe. W wartościach bezwzględnych ich liczba jest niewielka.

4.3.6. Wyniki konsultacji przedstawione w streszczeniu sprawozdania (*Synopsis report*) dostarczają informacji na temat wybranych dziedzin, lecz nie podają liczby rzeczywiście przeanalizowanych dziedzin ani ich nie określają (nie wskazują także dziedzin wymienionych w rocznym planie działań na rzecz normalizacji ICT). Nie podaje się również, kto dokonał wyboru, ani – w przypadku gdy początkowa lista zawierała inne dziedziny – jakie były opinie na ich temat.

4.3.7. Zalecenie nr 3

Biorąc pod uwagę, jak ważne jest ustalenie priorytetów w zakresie standaryzacji ICT, **EKES zaleca**, by przedstawiono więcej informacji na temat uzasadnienia, metodologii i skutków wyboru priorytetowych obszarów.

4.4. Cykl życia komunikatu

4.4.1. W swoim komunikacie Komisja przedstawia wiele konkretnych punktów, które z czasem ulegną zmianie, w tym dziedziny priorytetowe, kluczowe działania, najważniejsze terminy i wiele innych. Oznacza to, że tego rodzaju dokument, tzn. komunikat Komisji, nie może mieć charakteru długoterminowego.

4.4.2. W związku z tym zachodzi potrzeba przewidzenia szczegółowej procedury, która byłaby stosowana w praktyce i która określałaby sposób i częstotliwość przeprowadzania ponownej oceny dokumentu, organizowania konsultacji publicznych, podejmowania decyzji, prowadzenia planowania operacyjnego i realizowania innych działań; oznacza to, że należy zaplanować regularne zarządzanie cyklem życia dokumentu i wszelkie związane z tym działania.

4.4.3. Zalecenie nr 4

W trosce o to, by wszystkie zainteresowane strony były lepiej informowane o wdrażaniu komunikatu Komisji i jego spójnym charakterze, **EKES zaleca** rozpowszechnianie informacji o powtarzających się działaniach stanowiących uzupełnienie lub kontynuację prac wszczętych w następstwie dokumentu Komisji.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-17/synopsis_report_on_the_public_consultation_-_standards_in_the_digital_single_market_setting_priorities_and_ensuring_delivery_15264.pdf

4.5. *Niewystarczająco uwzględnione tematy*

4.5.1. Komunikat Komisji przywołuje wiele aspektów związanych z wyborem priorytetów w dziedzinie normalizacji ICT oraz z przewidzianymi działaniami mającymi zapewnić postęp w tym zakresie. Niemniej analizując przedmiotowy komunikat i powiązane dokumenty, grupa analityczna EKES-u stwierdziła, że o wielu kwestiach istotnych dla społeczeństwa nigdzie się w nim nie wspomina, lub tylko się o nich napomyka.

4.5.2. Wprawdzie głównym celem komunikatu Komisji jest określenie priorytetowych kierunków dla normalizacji ICT i związanych z nią działań, lecz jego wdrożenie i zastosowanie w praktyce będą mieć również skutki, bezpośrednie lub pośrednie, w takich dziedzinach, jak:

- prawa konsumentów,
- działalność małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP),
- zatrudnienie i bezpieczeństwo zatrudnienia,
- czas i warunki pracy,
- możliwości dostępu do ICT osób o specjalnych potrzebach,
- ochrona środowiska naturalnego,
- różne inne kwestie związane z wymiarem społecznym.

4.5.3. EKES zauważa, że w trakcie procesu normalizacji należy zwrócić uwagę na:

- zapewnienie wszystkim zainteresowanym stronom „równych warunków działania”,
- podkreślanie zagadnień dotyczących normalizacji w zawieranych przez UE dwustronnych umowach o wolnym handlu,
- sposób definiowania sektorów działalności,
- kompetencje pracowników w zakresie spełniania wymogów norm,
- podstawowe prawa pracowników,
- zaangażowanie przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego w dialog.

4.5.4. *Zalecenie nr 5*

Aby wszystkie zainteresowane strony miały pewność, że przy opracowaniu komunikatu Komisja nie tylko uwzględniła zagadnienia związane bezpośrednio z priorytetami w normalizacji ICT, lecz oceniła również wpływ tych priorytetów na różne kwestie społeczne (zob. art. 11 TFUE), **EKES zaleca**, by przyszłe komunikaty Komisji zawierały bardziej szczegółowe informacje na temat udziału różnych zainteresowanych stron i społecznych konsekwencji przyjętego przez Komisję podejścia w dziedzinie normalizacji ICT, którego skutki są już odczuwane przez całe społeczeństwo.

Bruksela, dnia 21 września 2016 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Georges DASSIS
